

чешкомъ цѣлуватъ му ръка, жалеятъ и се питатъ, гдѣ ще намѣратъ вече такъвъ благъ и кроткъ учителъ (не подлежи на критика, защото очевиднотъ тѣй ми разказва).

По големо щастие и благополучие въ Москва благодаренъ богатъшъ господинъ Иванъ Денкоолу взелъ го подъ своя грижа, както попереди г. г. Жинзифовъ, Катрановъ, Найденовъ и други негови възпитанници, опредѣлилъ му голѣма сума за обдръжване и го препоръчилъ въ академията. Следователно, подиръ 7 год., като се свърши Севастополската турско-русска война, султанъ Меджитъ издава хати-хумаюнъ, т. е. права и на християнитѣ за свободно отваряне черкви и училища. Въ началото точно на 1857 за първъ и послѣденъ пѣтъ съ старинитѣ си самъ дедо Иванъ дохожда въ София, въ родното си отечество и село Балша, доведе съ себе си и г-на Савва за главенъ учителъ въ приготвеното отъ него двуетажно великолѣпно училище въ двора до самата черква на св. Кралъ, което по злополучие изгоре. (Помни, читателю, че това училище не беше първо, защото отъ софийското училище са излѣзли порано много учители по България, за които ще говоримъ на друго мѣсто)¹⁾. Събира (Денкоолу) при себе всички граждани, безъ да варди горделиво достолѣпието си, седва между тѣхъ, искрено и любезно имъ казва поучителни рѣчи: относително ползата отъ науката, отъ която да не останатъ назаднаци отъ другите народи, затова нарочно сжмъ довелъ и ви оставямъ за професоръ мои намѣстникъ възлюбленнаго ми г. С. Филаретова²⁾. Па отиде да обиколи и да види всички знаменити мѣста и манастире, па най послѣ отишелъ и на своето родно село, дѣто едва напомнимъ и позналъ местността и колибата, въ която се е билъ родилъ и оставилъ прѣди 65 години. Запомнилъ само голѣмата круша, подъ която си сложилъ старите кокали на зелената тревица, дѣто въ детинството си билъ играелъ

¹⁾ К. Михайловъ загатва за училищната дейность на З. Ик. Круша. На с. 30 въ „Белѣшки“ съобщава: „Тукъ е имало и отъ много старо време училище, управлявано отъ учителъ Захария Икономовъ Круша, самоковецъ, който е извадилъ доста отлични ученици за учители, за търговци, свещеници и пр., отъ които по забелѣжителни са: М. Лазаровъ — учит. въ Ловечъ, Сот. Андреевъ въ Видинъ, Сим. Андоновъ въ Лесковецъ, Пан. Михайловъ въ Дермендере, Кр. Стояновъ — Враца, Г. Сомноновъ — търговецъ, Ат. Филипповъ — търговецъ-абаджия, Ст. Геошевъ — секретаръ много години и руски вицеконсулъ въ Видинъ и др. По отлични отъ преподаването е било: землеописание съ харти и малкъ глобусъ, елински языкъ, мусика, черковно пѣние, благонравие, най особно чистописане“.

²⁾ На с. 53 въ „Белѣшки“ К. Михайловъ предава по следния начинъ речта на Денкоолу къмъ софиянци: „Драги ми съотечественници, ползувамъ се отъ благоприятния случай, защото досега се пѣтуваше по Турция като по Китай съ опасность на живота, обаче сега дойдохъ, доведохъ и ви оставямъ мудрословеснѣйшаго академика, възлюбленнаго ми възпитаника г-на Савва Филаретова, за главенъ учителъ и посредникъ между мене и васъ. Той съ Божията помощъ ще въздигне училището на пълна гимназия по образца на габровс. и пловдивската, ще приготи и просвѣти синовете ви съ обширни исторически познания и желание за пълна независима свобода и черковна отъ грѣчката черква независимость. А васъ всенародно ще поучава и ще ви ръководи като Моисей, ще ви истѣргне отъ невѣжеството и униение, да познаете и умѣете съ энергия отъ вътрѣ сами да си помогнете, а отъ вънъ ще ви притечатъ на помощъ. Още, оставямъ ви една библиотека, около която да се събирате на общо читалище, и за украшение на черквитѣ Св. Пречиста и Св. Кралъ подарявамъ свѣтли одѣжди, черковни книги и икони“.